

NAPREJ

Glasiło jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Izhaja razen nedelj in praznikov vsak dan popoldne.

Uredništvo in upravljalstvo v Ljubljani, Frančiškanska ulica šte. 6, I. nadst. Učiteljska tiskarna.

Naročnina: po pošti z dostavljanjem na dom za celo leto K 42.—, za pol leta K 21.—, za četrlet let K 1050, za mesec K 350. Za Nemčijo celo leto K 46, za ostalo tujino in Ameriko K 54.

Inserati: Enostopna peti vrstica 30 v; pogojen prostor K 1.—; razglaš in poslane vrstice po 60 v; večkratne objave po dogovoru primeren popust.

Reklamacije za list so poštnine proste.

Posamezna številka 20 vinarjev.

Ponudba premirja in miru.

Ne varajmo ne sami sebe ne javnost. Govorimo raje previdno o bližnjem miru. Ne dvomimo sicer več, da prihaja zaželjeni mir, ki ga diktirajo razmere. Toda ponudba premirja še ni mir. Že čitamo vesti iz Italije in Francije, da tam imperialisti še ne marajo miru. Te vesti sicer niso merodajne, toda ponudba je v sedanjem vojnem položaju sporazumu neprijetna, ker vojaško še ni dosegel popolnega uspeha, da si je ta s polomom Bulgarije in v bojih na zahodnem bojišču obrnil na njegovo stran. Bulgariji je sporazum diktiral mirovne pogoje, ne da bi se pogajal, češ, da se naj Bulgarija zaneša na pravičnost sporazuma. To je vse in to je popolna kapitulacija. Sedaj so Avstro-Ogrska, Nemčija in Turčija sprejele Wilsonova načela. Le Nemčija ne pritrjuje osmi točki Wilsonovih načel, ki jih je objavil dne 8. januarja 1918. Sicer pa centralne države sprejemajo vse, kar je Wilson povedal kot podlago, na kateri bi se utegnil sklepati mir.

Potrebno se nam zdi, da ponovimo tukaj še enkrat vse tri izjave Wilsonove.

Wilsonova poslanica z dne 8. januarja 1918 obsega teh-le 14 točk:

1. Vse mirovne pogodbe so javne, kakor so se tudi sklepale javno in da torej ni dovoljeno sklepati kakršnihkoli tajnih mednarodnih dogovorov, nego da naj se vrši diplomacija vselej odkrito in pred vsem svetom.

2. Popolna svoboda ladjeplavstva na morjih izven teritorialnih vod v miru in ob vojni, izvzemši ona morja, ki se kakim mednarodnim dejanjem v svrhu izvršitve mednarodnih pogodb zapro deloma ali popolnoma.

3. Čim najbolj naj se odstranijo vse gospodarske zapreke ter ustanovi enakost trgovskih razmer med vsemi narodi, ki se priklonijo miru in združijo za vzdržanje te enakosti.

4. Zahteva se primerna jamstva, ki naj se dajo in sprejmejo, da se oboroževanja narodov znižajo na najnižjo mero, ki je mogoča glede na notranjo varnost.

5. Svobodna, odkritosrčna in popolna ureditev vseh kolonijalnih zahtev, ki naj temelji na strogem izpolnjevanju načela, da morajo pri odločanju vseh suverenitetnih vprašanj imeti interesi v poštev prihajajočega prebivalstva isto veljavo, kakor upravičene zahteve vlad, katerih pravice je omejiti.

6. Izprazni naj se vse rusko ozemlje in tako uredi vsa Rusije se tičeča vprašanja, ki zagotavljajo trdno in kar najbolj svobodno skupno delovanje drugih narodov sveta, da se za Rusijo doseže neovirana prilika, da more neodvisno odločati o svojem lastnem političnem razvitku in nacionalni politiki ter pod zakonit, kakršne hoče sama, zagotoviti Rusiji odkrit, prijazen sprejem v družbo narodov, da, še več, podporo v vseh stvareh, ki jih Rusija potrebuje in si jih želi sama. Ravnanje, ki ga bo v bodočih mesecih deležna Rusija od svojih bratovskih narodov, bo jasna preizkušnja nje dobre volje in nje razumevanja za stike Rusije v razliko od nje lastnih interesov.

7. Ves svet pritrdi, da je Belgijo izprazniti in obnoviti, ne da bi se poskušalo kakorkoli, omejevati nje suverenost, ki jo izvršuje v družbi z vsemi drugimi narodi. Njeno drugo dejanje ne bo tako kakor to, služilo namenu, obnoviti zaupanje narodov v zakone, ki jih za ureditev svojih razmer določijo sami med seboj. Brez tega spravljivega dejanja bi za vselej bila oškodovana vsa zgradba in sila mednarodnega narodnega prava.

8. Vse francosko ozemlje naj se osvobodi in zasedeni deli postavijo v prejšnje stanje. Popravi naj se zopet krivica, leta 1871, od Prusov prizadeta Francoski v alžasko-lorenskem vprašanju, krivica, ki že skoro 50 let vznemirja svetovni mir, da se zopet, v interesu vseh zagotoviti mir.

9. Poprava italijanskih mej naj se izvrši po jasno razvidnih narodnih črtah.

10. Avstro-ogrskim narodom, katerih prostor med narodi želimo videti zaščiten in zagotovljen, naj se da prilika za avtonomni razvitek.

11. Rumunija, Srbija in Črna gora naj se izpraznijo

in zasedeno ozemlje obnovi. Srbiji naj se zagotovi svoboden in varen dohod do morja. Razmere različnih balkanskih držav med seboj naj se s prijaznimi dogovori določijo primerno zgodovinsko danim črtam pripadnosti k raznim narodom. Ustvarijo naj se jamstva za politično in gospodarsko neodvisnost ter teritorialno nedotakljivost balkanskih držav.

12. Turškim delom sedanje osmanske države naj bi se zagotovil varni užitek suverenosti; pravtako pa naj bi se drugim narodnostim, ki se sedaj nahajajo pod turško oblastjo, zagotovila nedvomna sigurnost življenja ter absolutno neovirana prilika za avtonomni razvitek. Dandanele naj se pod mednarodnim jamstvom odpro kot svoboden prevoz za ladje in trgovino vseh narodov.

13. Ustanovi naj se neodvisna poljska država, ki mora obsegati vse nedvomno od poljskega prebivalstva naseljeno ozemlje; dobi naj prost dohod do morja. Mednarodna pogodba bi morala jamčiti za nje gospodarsko neodvisnost in teritorialno neodvisnost.

14. Ustanovi naj se splošna zveza narodov. Specialne pogodbe naj v enaki meri velikim in malim državam priskrbe jamstvo politične neodvisnosti ter teritorialne nedotakljivosti. Glede na te javne poplave krivice in uveljavljanje pravice, se čutimo tesno spojene z vladami in narodi, ki so se združili proti imperialističnim listam.

Dne 12. februarja je Wilson izrekel ta štiri načela:

1. Vsak del končne pogodbe mora biti zgrajen na pravičnosti in v vsakem slučaju na takem sporazumu, o katerem je verjetno, da bo dovedel do miru, ki bo trajen.

2. Narodov in provincij ne sme državna suverenost predstavljati sem in tja, kakor da gre za stvar ali kamne v kaki igri, četudi v veliki igri ravnesesja moči, ki je sedaj za vse čase diskreditirana.

3. Rešitev vprašanja pokrajin, v kolikor je vojna spravila to vprašanje v tek, je najti v interesu in v dobro prizadetega prebivalstva in ne kot del katerega sporazuma ali kompromisa med zahtevami tekmujočih delov.

4. Vse jasno začrtane narodne zahteve naj se rešijo kolikor mogoče v zadovoljnost ter naj se ob tem ne sprejmejo novi elementi niti naj se petrificirajo starí elementi spora in nasprotstva, ki bi najbrže v kratkem zopet motili mir Evrope in obenem vsega sveta.

In končno je Wilson v svojem novojorškem govoru dne 27. septembra 1918 navedel še teh pet točk kot mnenje svoje vlade:

1. Nepristranska pravičnost, ki se mora dodeliti, ne sme vsebovati nobene razlike med onimi, katerim hočemo biti pravični in med onimi, katerim nočemo biti pravični. Biti mora pravičnost, ki ne pozna nobenih privilegijancev in nobenih stopenj, marveč samo enake pravice udeleženi narodom.

2. Noben poseben interes, kateragakoli naroda ali katerekoli skupine narodov ne sme tvoriti podlage, kakoršnegakoli dela pogodbe, če to ne odgovarja skupnemu interesu vseh.

3. V skupni družini narodov ne more obstojati nobena vez, nobena zveza, nobena posebna pogodba in noben poseben dogovor.

4. V zvezi ne smejo obstojati posebne egoistične gospodarske kombinacije, se ne sme izvajati gospodarski bojkot, v katerekakoli obliki, niti ne sme biti kateri narod izključen, izvzemši glede suverenosti, ki se bo priznala zvezi narodov, da diktira gospodarske kazni z izključitvijo s svetovnih trgov in to zopet samo kot sredstvo discipline in kontrole.

5. Mednarodni dogovori in pogodbe vsake vrste se morajo v celi vsebini sporočiti ostalemu svetu.

To so torej zahteve, ki jih naglašja Wilson in s katerimi se vsaj navidez strinjajo tudi drugi državniški sporazuma. Vprašanje pa nastane, kakšen vtisk je napravila ponudba na narode, na ljudstvo v deželah sporazuma. Ne smemo namreč prezreti, da so tudi na strani sporazuma enaki podaljševalci vojne kakor pri nas. Ni vseeno potemtakem ali bo ponudba vplivala ugodno na ljudstvo ali ne. Na ponudbo bo sporazum odgovarjal, o tem ni dvoma, toda odgovor ne more biti v tem trenutku kratko pritrdilen, marveč sporazum bo zahteval tudi trdno podlago,

na kateri bo šele hotel obravnavati. Skoro gotovo je, da se bo sporazum upiral pogajanjem, dokler bodo zasedena tuja ozemlja, dokler ne bo izvedena v Nemčiji parlamentarizacija, dokler ne bodo rešena v Avstriji zlasti tudi na Ogrskem notranjepolitična vprašanja v taki obliki, da bodo narodi sporazuma prepričani, da v centralnih državah sprejemajo res narodi odgovornost in jamstvo za sklepanje premirja in miru ter ustanovitev svetovne zveze narodov.

Pot do miru torej še nikakor ni tako uglašena, kakor nekateri mislijo, vendar ni težka. Če bodo centralne države ustregle tudi pogojem, ki jih bo nedvomno sporazum stavil, potem je mir prav blizu, če pa jih ne bodo sprejele pride sicer mir tudi kmalu, toda dovedli ga bodo važnejši politični dogodki, ki trkajo z vso vehemenco na duri. Državniki, ki so doslej vodili usodo, so neodgovorni; zato morajo priti na njih mesto zastopniki narodov, ki prevzamejo odgovornost in jamstvo ter zbude zaupanje za izvedbo demokratičnih načel. To je najkrajša in tudi najugodnejša pot k miru.

Mirovni program nemških večinskih strank.

Iz Berlina se brzojavno poroča: Program nemških večinskih strank, ki tvori podlago politiki nove nemške vlade, vsebuje v bistvu naslednje točke:

1. Pristop k odgovoru na papeževo noto in k mirovni resoluciji državnega zbora.

2. Nemčija izjavlja, da je pripravljena, vstopiti v zvezo narodov.

3. Dosežaj sklenjene mirovne pogodbe ne smejo tvoriti ovire za splošni mir. V ruskih obmejnih državah se ustvarijo ljudski zastopi na široki podlagi. Usoda teh držav se reši po željah prebivalstva.

4. Alžacija-Lorena se proglasi takoj kot avtonomna zvezna država, kakor to želi prebivalstvo.

5. Splošna pruska volilna pravica se takoj izvede.

6. Zakon o obsednem stanju se omili.

7. Odstrani se politični vpliv vojaških krogov.

8. Cenzura se omeji na strateška vprašanja in na ona vprašanja, ki se tičejo odnosov napram inozemstvu.

Značilna vest.

V sobotnem »Slovencu« čitamo tole vest:

Ustanovitev »Narodnega odbora«.

Danes so se sestali v Zagrebu odposlanci političnih strank iz Hrvatske in Slavonije, Dalmacije, Bosne in Hercegovine, Istre, Slovenije in južne Ogrske, da ustanove »Narodni odbor«. V »Narodnem odboru« bodo imeli Slovenci 14 glasov, od katerih odpade na V. L. S. 8, J. D. S. 4, Trst 1 in Istro 1. Od strani V. L. S. bodo v tem odboru: dr. Anton Korošec, dr. Lovro Pogačnik, dr. Ivan Benkovič, Bogumil Remec, dr. Izidor Cankar, dr. Anton Kobal, Fran Smodej in dr. Josip Jerič.

K te vesti ne dostavljamo nič drugega, kakor da je značilna za slovenske »demokrate«. Mislimo pa, da to ni zadnja beseda o tej stvari.

Vojna poročila.

Z balkanske fronte.

Dunaj, 5. oktobra. Pri Vranji (ob srbsko-macedonski meji) so trčili srbski oddelki na avstro-ogrsko sprednje straže.

Boji na italijanski fronti.

Dunaj, 5. oktobra. Na benečanski gorski fronti so boji znatno oživel. Južno od Asiaga in na Monte Pertica so Italijani vdrlí v naše sprednje črte, a so bili s protisunki vrženi zopet nazaj. Severovzhodno od Monte Pertica smo iztrgli sovražniku tamkajšnje obrambne naprave ter v zavzetih jarkih odbili tri močne protinapade. Vjeli smo 6 častnikov in 170 mož ter vplenili 18 strojnih pušk ter mnogo bojnega orožja.

Dunaj, 6. oktobra. Uradno se razglša: Nobenih večjih bojov. Italijanska zračna flotilja je z bombami napadla Neumarkt na južnem Tirolskem. Več bomb je padlo na taborišče vojnih vjetnikov. Mnogo italijanskih vojnih vjetnikov je bilo ubitih.

Z balkanskega bojišča.

Dunaj, 6. oktobra. Južno reke Skumbi boji zadnjih oddelkov. Na srbski fronti so se naše sprednje čete pri Vranji umaknile.

Velika bitka na zapadu.

Berlin, 5. oktobra. (Uradno.) Armadna skupina kraljeviča Ruprechta: Proti našim črtam vzhodno od Armentieresa je sledil sovražnik čez Bois Grenier, Fournes in čez železnico vzhodno od Lensa. Pred Cambraijem je topniški boj zopet oživel. — Armadna skupina generala Boehna: Na obeh straneh Le Chateleta se Angleži nadaljevali svoje napade ter vzeli Le Chatelet. Višine severno mesta smo obdržali. Sovražnika, ki je vdrl v Beurevoir, smo s protinapadom vrgli nazaj. Severno St. Quentin so napadli Francozi. V Lesdinu in Morcourtu so se ustalili. Na ostali fronti so se sovražni napadi izjalovili. — Armadna skupina nemškega cesarjeviča in generala Gallwitza: Francozi in Italijani so napadli naše pozicije na Chemin des Dames in ob Aisni. Napadi so bili odbiti. Vzhodno pred zadnji noči neopaženo mirno zapustili naše sprednje pozicije med Prunayjem in no Reimsa so bili odbiti. Vzhodno Reimsa smo St. Marie a Py; sovražnik je zjutraj sledil čez Dontrieu in St. Soaplet. Na bojišču v Champagni je sovražnik v široki fronti napadel na obeh straneh od Somme Py proti severu vođeče ceste. Napadi so se v velikih izgubah ponesrečili. Med Argono in Mozo so napadli Amerikanci brez uspeha. Vzhodno od Aire je sovražnik napredoval do Egremonta. Posebno srditi so bili ameriški napadi na obeh straneh ceste Montfaucon=Bauteville. Zavrnili smo ga s protisunkom. Amerikanci so v boju postavili izredno mnogo oklopnih vozov, artiljerije in pehote. Krvave izgube so bile zelo velike. Sestrelili smo 65 sovražnih letal.

Berlin, 6. oktobra. (Uradno.) Armadna skupina generala Boehna: V predzadnji noči smo izpraznili zapostavljeni del naše črte med Crevecourtom in Beurevoirom ob kanalu. Čete so se umaknile v zadaj ležeče pozicije. Angleži in Francozi so nadaljevali svoje napade med Le Chateletom in St. Quentinom. Beurevoir in Montrehain sta ostala v njihovih rokah. Na ostali fronti so se sovražni napadi izjalovili. — Armadna skupina nemškega cesarjeviča: Na Chemin des Dames smo zavrnili ponovne ljute napade Francozov in Italijanov. Nadaljujoče naše dne 3. oktobra pričeto gibanje smo zadnjo noč izpraznili tudi naše pozicije ob Brimontu in pri Berru ter se umaknili na zadnje črte. Sovražnik nam je sledil. Ob cesti, ki vodi od Somme Py proti severu so Francozi in Amerikanci napadli znova z močnimi silami. Po srditih bojih smo obdržali naše pozicije. — Armadna skupina generala Gallwitza: Med Argoni in Mozo so Amerikanci z močnimi silami nadaljevali svoje napade. Prodrli so do gozdnatih višin pri Exermontu, kjer smo jih ustavili. Napadi ob cesti Charpentry-Romagnes so se zrušili pred našimi črtami; vzhodno od tod pa so Amerikanci vdrl v gozd Fays. Sestrelili smo 37 sovražnih letal. — Jugovzhodno bojišče: Izločili smo naše v okviru bolgarske armade bojujoče se čete ter jih umaknili v naše zbirališče. — Z azijskega bojišča: Naše čete, ki so se v Palestini borile ob strani maloštevilnih turških oddelkov, so se orgomni sovražni premoči morale umakniti preko Damaska proti severu.

Angleži prebili Hindenburgovo črto.

London, 5. oktobra. Pri včerajšnjem napadu severno od St. Quentin so Angleži vdrl osem milj daleč v nemške pozicije. Zadnja linija Hindenburgove utrdbe je prebita.

Napad na Drač

Dunaj, 6. oktobra je velika italijanska flotilja, obstoječa iz 4 oklopnih bojnih ladij, 4 križark in 20 torpedovk napadla Drač v Albaniji. Obstreljevala je več ur mesto in pristanišče. Naš podvodni čoln U 31 je torpediral eno križarko, ki se je potopila.

Grške čete zasedle Seres.

Pariz, 5. oktobra. Agence Havas poroča iz Soluna: Grške čete so zasedle Seres in Demirlisar v Macedoniji.

Politični pregled.

— Posvetovanje socialno demokratičnih poslancev, ki se je vršilo včeraj tedenna Dunaju, je bilo sklicano

na priporočilo sodruga Daszynskega. Seja je bila zaupna. Šlo je v prvi vrsti za skupno akcijo za mir. Do enotnega sklepa pa ni prišlo, ker češki in poljski sodrugi zahtevajo prej svojo svobodo kot mir. Dalje zahtevajo Čehi z meščanskimi strankami vred ne le samostojnost češkega naroda, marveč zgodovinsko češko kraljestvo (s tremi milijoni Nemcev), kar se ne ujema s samoodločevanjem narodov. To so tako bistvene razlike, da niso mogle dovesti do skupnega nastopa. V avstrijski internacionali je to v tem trenutku žalosten pojav, zlasti je žalosten zaradi tega, ker se posamezniki pridružujejo v toliko meščanskim programom, da s tem nastopajo proti programu socialne demokracije, ki bo morala, čim se ponudi ugoden tuenetek, svoje vrste prav temeljito pregledati. Prepričani smo, da bo zavedno delavstvo rešilo to nalogo temeljito. Zdelo se nam je potrebno omeniti to posvetovanje, ker so meščanski listi poročali o tej zaupni seji. — K posvetovanju so bili povabljeni Slovenci, Hrvatji in Ogrji.

— Zahteve ogrskih socialnih demokratov se glase: 1. Sestavi naj se vlada izmed mož, ki uživajo zaupanje ogrskega naroda, kakor tudi narodnosti. 2. Takojšnja izvedba splošne, enake in tajne volilne pravice. 3. Takojšnji razpust parlamenta in razpis novih volitev z namenom, naj bi novi državni zbor uredil razmere med madžarstvom in narodnostmi, kakor tudi do novih sosednjih držav.

— Zagrebška cenzura je zaplenila v tamošnjih listih izjavo Jugoslovancev o mirovni pogodbi, ki jo je prebral v avstrijskem parlamentu dr. Korošec.

— Konec militarističnega sistema v Nemčiji. Londonske »Daily News« se bavijo s parlamentarizacijo v Nemčiji ter zastopajo stališče, da bi mogla taka nova ureditev pod gotovimi pogoji imeti za posledico zblizanje med obema vojskujočima se skupinama. List je mnenja, da pomeni odgovornost vlade napram parlamentu konec militarističnega sistema v Nemčiji. V zvezi z dalekosežno reformo zveznega sveta bi nova vlada v Nemčiji v splošnem odgovarjala predpogojem, ki jih smatra predsednik Wilson za potrebne, da se konča vojna.

— Nemci niso hoteli v letu 1915. miru? Med »malimi interpelacijami«, predloženimi nemškemu državnemu kanclerju, je tudi naslednja zanimiva interpelacija poslanca Bauerja: »V seji bavarskega deželne zbora z dne 24. julija 1918 je trdil neki poslanec, da je ententa ponudila že leta 1915. Nemčiji mir, kar je pa ta odklonila. Ali je gospod kancler tako prijazen, da zavzame k temu naznanilo, ki je vzbudilo toliko hrupa in nemirov, kako stališče?« Poslanec, ki je to trdil, je bil Gaudorfer. Odgovora oziroma stališča k temu še ni.

— Junkerska zvijača proti demokraciji. Pruski junckerji so začeli igrati na čisto druge strune, kakor je bila doslej njih navada. Prisiljeni po političnem preobratu, ki se je pojavil vsled bolgarske katastrofe, katera je močno presunila nemški narod in vsled neugodnih vojaških akcij na zapadnem bojišču, so se naenkrat odločili v gospodski zbornici za splošno in enako volilno pravico! Kakšen preobrat, bo vzkliknil vsakdo! Pa ne le to, izrekli so se tudi za parlamentarizacijo državne zbornice — kako je vendar to, da so postali ti pruski junckerji naenkrat tako demokratični? Čudili bi se temu, ako bi ne poznali teh vsenemških gospodov in ne vedeli, da se poslužujejo v trenutkih stiske zvijač, potem katerih potem vladajo. Ker ne morejo zabraniti parlamentarizacije, hočejo koalicijsko vlado vseh strank, ki bodo — tako menijo — izrabljale svoje moči v nasprotujočih strankarskih tendencah, dočim bodo oni lepo ob strani resnično vladali. Na listi novega državnega kanclerja stoji princ Maks. Ali naj res hoče usoda, da bo vodil Nemčijo do demokracije ravno nemški princ? Ali bo hotel nastopiti proti vladi in stremljenju vsenemških, aneksionističnih junckerjev? In neobhodno potrebno je, da pade v Nemčiji junckerstvo. Parlamentarizacija je le lepa oblika, vsebino pa dobi tedaj, ko bo za vse čase strmoglavljena junkerska politika.

— Italijanski parlament se je pretečen četrtek zopet sestel. Ministrski predsednik Orlando se je spominjal največji uspeh italijanskih čet ob Pjavi kakor tudi najnovejši zmag zavezniških čet. Italija zasleduje s simpatijo stremljenja drugih narodov po neodvisnosti. Minister se je spominjal ustanovitve češko-slovaške legije v Italiji in naglašal, da mora med Italijani in Jugoslovanci obstojati odkrito in pristransko prijateljstvo, ali pa težke difference. Italija je lojalno izbrala svojo pot in je prepričana, da obstoja tudi na drugi strani enako razpoloženje, tako da zamorejo nastati med obema narodoma iskreni odnosi. Ne da bi se vdajali prevelikemu optimizmu, lahko rečemo, da so veliki dogodki zadnjih dni približali narode pravičnemu miru. Debata o političnem položaju je bila na željo ministrskega predsednika odgodena do 19. oktobra, ker je Orlando odpotoval na posvet državnikov entente.

— Venizelos v Sofiji. Iz Sofije se poroča, da je pretečen četrtek prispel tjakaj grški ministrski predsednik Venizelos, ki je imel z Malinovom dolgo konferenco, o kateri se varuje stroga tajnost.

— Ententna vojska v Macedoniji. V avstro-ogrskih vojaških krogih računajo, da šteje srbska vojska, pomnožena z jugoslovanskimi legijami, približno 120.000,

grška vojska okrog 200.000 mož. Angleži, Francozi in Italijani pa razpolagajo tudi z znatnim številom do 350.000 vojakov.

— Francija odklanja mirovna pogajanja. Vnanji odsek francoske poslanske zbornice je z veliko večino odobril stališče vlade, da v sedanjem trenutku nikakor ni v interesu Francije pričeti z mirovnimi pogajanjmi.

V zaželeni deželi.*

Fr. pl. Šuklje.

I.

Prelep, uprav veličasten je dandanes pogled na vzhodno slovensko deželo. Kaka globoka sprememba od onega zgodovinskega trenutka sem, odkar je nepozabni naš voditelj Jan. Ev. Krek o pravem času in z mogočno roko med trpeče naše ljudstvo vrgel odrešilno besedo, jugoslovansko deklaracijo! Uže je ideja pripravljena bila v naših srcih. Ko je tedaj stopila na dan, razširjala se s čudovito hitrostjo po celem slovenskem ozemlju ter zmagovito prodrla do najoddaljenejših gorskih koč. V jednem glasu strnile so se vse naše želje in strankarska prizadevanja: »Dajte nam Jugoslavijo!« In tako silna je narodna volja, tako izrazita njena odločnost, da so v naprej brezuspešni vsi poskusi, ustavljati se mogočnemu ugledu narodne duše. Jugoslavijo hočemo in — dobili jo bomo!

Prekrasno pač bode upravno ozemlje jugoslovansko, blagrovano z vso prirodno lepoto ter obdarovano z vsem naravnim bogastvom. Gorski velikani našega planinskega sveta in divje razklano kraško gorovje na črnogorski in srbski meji, čar gorenjskih in koroških jezer in nepopisna krasota plitviških jezer v Liki — morja najlepše, kar turistu nudi Evropa — podzemeljska čuda naših jam in sanjava krasota jadranskega obrežja — katera dežela na celem svetu se bo pač mogla meriti z našo Jugoslavijo, kar se tiče naravnega lepoteja! In prirodno bogastvo! V hrvaški in slavonski nižavi najrodovitnejše polje, po bregovih in gričkih od slovenskih gor in znamenitega Pohorja dolj do blagoslovljene Fruške gore najlepši vinogradi, velikanske šume z neizčrpnim bogastvom hrastovega, smrečjega in bukovega lesa, pod zemljo deloma še nedvignjeni zakladi železa, premoga, svinca, živega srebra, asfalta in drugih porabnih rud in kopanin, blagotvorne toplice in zdravilni vrelci v izobilju, poleg teh naravnih bogastev pa — sinje morje z celo vrsto izbornih pristanišč, morje jadransko, katero direktno drži proti suškemu prekopu kot najkrasnejša cesta med evropsko celino in južno in vzhodno Azijo, vzhodno Afriko in daljno Avstralijo!

To je naše ozemlje in kako je ljudstvo, katero tod prebiva? Poznamo ga in lahko se nanj zanašamo! Skozi dolga, mračna stoletja zaslužjen in teptan ohranil je troimenski naš narod navzlic robstva in bolečin vendar neupognjeno svojo moč in žilavost. Le zavedal se ni svoje sile in potrepeljivo klonil je svoj tilnik pod težki jarm, ki so mu ga nakladali sosedi, prevzetni Madžar in nemški »Herrenvolk«. Danes pa je vstal naš narod, vzbudil iz zaspanosti ga je bojni vihar, kateri sedaj pretresa vesoljni svet, zaveda se sedaj svoje lastne moči in nikdar več se ne bode klanjal nepoklicanim jerobom in neopravičenim tlačiteljem. Ves narod naš, Slovenci, Hrvatje in Srbi, združeni smo v jedni želji in zahtevi, voščigled celega sveta terjamo svojo državno in upravno samostojnost, svojo lastno streho, svojo Jugoslavijo. Nič več, a tudi — nič manj! Tu nima mesta za kramarsko barantnje, tu ni več prostora za ono pohujleno psevdodiplomatiško prekanjenost, katera bi najrajši pod krinko državniške modrosti zadušila svet plamen narodne navdušenosti s prozornim namenom, da bi dotičnik v vročem pepelu zgorelih narodnih nad sam si — prajil in cvril svojo mastno pečenko!

Toda baš ker je tako omamljivo lepa ideja našega upravnega združenja, se čujejo — in to včasih s prav resne strani — pomisleki in dvomi o njeni praktični izvedljivosti. »Kako bomo pod svojo lastno upravo mogli shajati mi Slovenci, Hrvatje in Srbi,« — vprašajo oni — »mi, ki smo razdvojeni po tisočletni zgodovini, razdeljeni celo po svojih veroizpovedanjih, že dolga stoletja brez ožjega stika in prometa, da, celo nahujskani in naščuvani eden proti drugemu?« In z druge strani se zopet kdo oglasi: »No, pa recimo tudi, da se nam posreči, omisliti si tako državno in upravno obliko, s katero se da shajati — kako jo pa bomo mogli plačati sami, mi sinovi zanemarjenih in sedaj zaostalih dežel, večinoma opustošenih in osiromašenih po grozotah svetovne vojske? Mar ne bo finančni polom naravna posledica naše samostojnosti?«

To so pomisleki in ugovori, katerih ne kaže ošabno in prezirljivo odklanjati »a limine«. Iz njih se poraja dolžnost, resno premišljevali o načinu, kako in pod katerimi pogoji utegnejo najbolj shajati naše dežele in njih prebivalci pod svojo novo domačo streho. Nikoli se ne bomo prerano bavili s temi temeljnimi pisanji. Torej sem opravičen i jaz, ako se lotim naloge, v tem članku in njegovih nadaljevalnih načrtati osnutek o bodoči naši

* Članke priobčujemo, ker so stvarni in utegnejo služiti za nadaljna razmotrivanja o tem vprašanju. Seveda si pridržujemo sodbo o načrtu. Uredn.

upravi. In ker sta uprava in ustava ozko spojeni med seboj, se bom moral nehoti dotakniti, da si le z mazincem, prekočljivega ustavnega problema. Predobro znam, da bo moje delo nepopolno in površno stesano, polno peg in marog, na premnogihih mestih nezadostno in pomanjkljivo. Ali to me ne plaši! Dovolj, če sprožim diskusijo o stvari, ki nujno zahteva javni interes in vsestranski resni študij!

Moje razmišljanje o upravnih in ustavnih oblikah bodoče samostalne Jugoslavije se pa naslanja na dvojno načelno postavbo.

Z ene strani skušam namreč kot pripadnik zgodovinske smeri navrhiti omišljenih upravnih reform sezidati na temelju onih upravnih zasnov, katere smo prejeli od svojih prednikov ter o katerih znamo, da so se istinito bile obnesle v upravnih praksi. Po nepotrebnem nobenih novotarij! A žalibog, v danem slučaju, ko zidamo s tal svojo Jugoslavijo, najdemo bore malo porabnega stavbnega gradiva v ostalinah prejšnje uprave. Kaj potrebujemo? Moderno, točno, preprosto, ceneno in pošteno upravo! In kaj nahajamo? V Avstriji zastarelo, prekomplicirano, počasno, predrago in — vsaj v zadnjih letih — dokaj nagnjito upravo. Madžarska in hrvatska uprava, da si v nekaterem pogledu morda boljša od svoje avstrijske tovarišice, ste v drugih ozihih še manje na dobrem glasu. In kaj naj porečem o oni administraciji, s kojo je avstro-ogrška monarhija bil oblagodarila s krvjo pridobljeno Bosno in Hercegovino? Ako bodo kasnejši zgodovinarji kdaj v stanu, natančno pojasniti, iz katerih razlogov je nastala grozovita vojska, kaj vse je povzročilo največjo nesrečo, katere je sploh mogla kdaj zadeti trpeči človeški rod — morajo se ustaviti tudi pri bosanski upravi in njenih pogubnih posledicah!

Ne, z upravo organizacijo, katero imamo dandanes še v naših jugoslovanskih pokrajinah, si bomo kaj malo mogli pomagati. Morda je zgolj sodna uprava — vsaj v Avstriji — katero bomo mogli prevzeti precej nespremenjeno. Skoraj povsod drugod trebalo bo korenitih sprememb.

Tako torej s prvim načelom, na koje se naslanja moja razprava. Drugo in poglavito načelo se pa glasi: Hočemo demokrasko upravo in ustavo, v istini prežeto z novodobnim demokraskim duhom! Vse to pa je absolutno nemogoče brez avtonomije, brez narodne samovlade. Avtonomijo povsod: v deželi, okraju, občini! In istinito, nehlinjeno, nespačeno avtonomijo, nikakor pa ne ono spakedrano skrupulo, kakor ga je na primer v Avstriji bila uvedla Schmerlingova nesrečna roka. Pobegli grob je te baže lažnjiva samouprava in za tem blestečim imenom se vam lahko skriva in gnije celo oni upravno-ustavni skandal, katerega dan za dnevom v ljubljanskem deželnem dvorcu vprizarja kranjskega deželne odbora četveroperesna deteljica!

A kako si predstavljam to avtonomijo?

Dnevne vesti.

— **Oblastvene odredbe glede kurlave v letošnjem zimskem času.** Odredba glede kurlave z dne 2. t. m. razglasa, da se ukrenejo varčevalni ukrepi z ozirom na uporabo plina, elektrike in kurilnih sredstev. Množine plina, elektrčne sile in kurilnih snovi za razsvetljavo ali kurljavo prostorov itd. bodo tem potom primerno urejene.

— **Doktorat poljedelstva.** Poljedelska šola v Berlinu je dobila od naučnega ministrstva dovoljenje za podeljevanje poljedelskega doktorata.

— **Vojaške nastanitvene pristojbine** bodo izplačevali na ljubljanskem magistratu začeni s četrtnom, dne 10. oktobra, in sicer v mestnem vojaškem nastanjevalnem uradu.

— **Samomor vojaka.** V ljubljansko bolnico so prepehali bolnega infanterista Floreja. Toda, ko so ga hoteli dvigniti z rešilnega voza, so opazili, da si je prerezal vrat in vsled izkrvavljenja že umrl. Ugotovilo se je, da je gnala vojaka v smrt prevelika žalost, ker mu niso dovolili dopusta, da bi bil obiskal bolno ženo.

— **Otvoritev šol na Goriško-Gradiščanskem.** Uradno se objavlja, da se v prvi polovici meseca novembra t. l. otvorijo v pokneženi grofiji goriško-gradiščanski vse ljudske in srednje šole z nemškim, italijanskim in slovenskim učnim jezikom. Vpisovanja se bodo vršila **potom dopisnice** na ravnateljstvo dotične šole, katero se hoče obiskovati, z navedbo podatkov o rojstvu, pristojnosti in zadnje doslej obiskovane šole od 1. do 15. oktobra t. l. V konvikte, pridružene srednjim šolam, (t. j. c. kr. realna gimnazija z nemškim, c. kr. realna gimnazija z italijanskim učnim jezikom, c. kr. državna gimnazija s slovenskim učnim jezikom, c. kr. žensko učiteljske z mešanim, c. kr. moško učiteljske s slovenskim učnim jezikom v Gorici ter c. kr. moško učiteljske z italijanskim učnim jezikom v Gradišču) se bodo sprejemali le gojenci dotičnega zavoda. Prošnji, katero je vložiti pri ravnateljstvih konviktov v Gorici oziroma v Gradišču, je priložiti zadnje šolsko izpričevalo in potrdilo o obisku šole v šolskem letu 1918/19. ter ubožni list. Roki za izpite se bodo naznanili

— **Stavka vseh dunajskih gledaliških igralcev.** Na petkovem shodu krajevnih zvez dunajskih gledališč so igralci sklenili, da prično stavkati v vseh privatnih dunajskih gledališčih. V soboto pa so se pobotali s podjetji.

— **Poslanec Staněk in sodrug Habermann častna meščana mesta Prage.** Iz Prage poročajo: Praški mestni svet predlaga na prihodnji seji občinskega sveta, da izvoli poslanca Staněka in sodruga Habermanna za častna občana mesta Prage.

— **Strell na ženitovanjsko družbo.** Na Zgornjem Avstrijskem so imeli v neki gostilni tri ženitovanja. Odigral se je tamkaj tudi neki krvni prizor, ki še ni pojasnjen. Popoldne je popival malo preveč poljski orožnik Avsterhuber. Zvečer je prišel ravnosti s puško in ženitovanjski gostje so opazili, da ima petelina pri puški napetega. Ko je gozdarski pristav Dittelbacher izpodil orožnika iz hiše, je ta oddal strel, ki je pristava zadela v levo rano. Drugi strel je oddal v kuhinjo in tretjega na družbo, nahajajočo se v sobi. Gostilničar je bil pri tem ustrešljen. Po tem dejanju je šel orožnik k svoji ljubici in se ulegel. Zjutraj so ga zaprli.

— **Skupščina zagrebskih uradnikov, učiteljev in nameščencev.** Minulo nedeljo se je vršila v Zagrebu skupščina mestnih uradnikov, učiteljev in nameščencev. Po dolgi debati, v kateri se je oglasila cela vrsta govornikov, je bila sklenjena resolucija, ki zahteva, da se po višja omenjenim uslužbencem temeljna plača za 100 odstotkov, vojna doklada pa na 100 odstotkov. Poleg tega se jim mora dovoliti posojilo za življenjske potreščine, ki naj se vrne po vojni.

— **Boji na ogrski meji.** »Budapesti Hirlap« poroča iz Sopronja, da je hotela ogrska obmejna policija med Vimpacom in Neufeldom ustaviti avtomobil, v katerem sta sedela neki nadporočnik in neki civilist, da bi ga preiskala radi živila. Auto se pa ni ustavil in častnik je zaklical finančnemu stražniku: »Cesarski častnik! Mi ne tihotapimo!« Ker se auto še ni ustavil, je ustrelila straža proti pnevmatiki koles, da bi ustavila avtomobil na ta način. Zadelo ni; a v odgovor je dobila od nadporočnika pet strelcev po vrsti iz revolverja, ki pa tudi niso zadeli. Stvar so naznanili ministrskemu predsedniku. Taki boji se dogajajo na meji dnevno...

— **Brezžična zveza s Sidneyem.** Znamenitemu fiziku Marconiju se je posrečilo vzpostaviti med Italijo in mestom Sidneyem v Avstraliji direktno brezžično zvezo. Oddaljenost znaša več kot 20.000 kilometrov.

— **Razne male vesti.** Po poročilu »Daily Expressa« se more ceniti število med vojsko padlih na 10 milijonov mož. — V Zürichu je sedaj kurs marke za 40 in kurs krone za 60 procentov nižji kot pred vojno. Nemci so torej povsod na boljšem! — Po poročilu nemškega državnega statističnega urada doseže le ena četrtina industrijskih delavcev starost 40 let, drugi umrejo prej. — Prva vojna kuhinja je bila otvorena te dni v dunajskem Pratu. Nahaja se v prostorih gostilne »Pri bellem volu«, in jesti sme v njej vsakdo, kdor to pravočasno naznani. Priglasiti se more tudi telefonično na št. 43.119.

— **Prva številka novega lista finskih socialistov** je izšla. — Po finskih poročilih je doslej 26.000 oseb radi revolucijskega delovanja v zaporu, 22.000 jih je bilo že obsojenih, 4000 pa še ne. — Berlinski listi poročajo, da so našli v bruselskem gozdu umorjene častnike nemške armade. Pri truplih so našli listke z naslednjimi napisi: »Gott strafe Deutschland! Die Belgen tun dasselbe!« Nemški poveljnik v Bruslju je izdal ukaz, da naloži mestu kontribucijo, če se ne oglašijo morilci sami. — Nemci so iztisnili iz Belgije po kontribucijah že 2000 milijonov mark. Potem ni čuda, da jih Belgijci sovražijo. — Iz Berlina poročajo: V uradu za zatiranje vojnega odušstva so ugotovili, da so prodali pomožni uradniki cele vagone blaga pod roko. Torej to berlinsko zatiranje vojnega odušstva se je popolnoma posrečilo...?

— **Razne drobne vesti.** Pri letošnjem zapisovanju v nemško šolo v Nemili-Filipovu se ni priglasil niti eden učenec. Šolo so morali zapreti. — K nekemu moravskemu kmetu je prišel galski jud ter mu ponudil za cent pšenice 1200 kron (čitaj in pomni: dvanajststo kron!). Kmet ga je — spodil iz hiše. Prav je imel! Tako bi morali podpirati povsod kmetje boj proti vojnim oderuhom. A ti so bele vrane... — Iz Sofije poročajo na Dunaj, da je **proglasil vodja kmetov Stambulovski**, ki je bil izpuščen te dni skupaj z ministrom Genidievom iz ječe, v **Vidinu bolgarsko republiko**. Vest se še ne potrjuje. — **Peti dnevnik češko-slovanske socialne demokracije** začne izhajati od Novega leta v Ostravi. Tamošnji tednik »Duch Času« izpremene po sklepu zadnje zaupniške konference na Ostravskem v dnevnik. Drugi štirje dnevniki so še: »Právo Lidu« v Pragi, »Nova Doba« v Plzni, »Dělnický Denník« na Dunaju in »Rovnost« v Brnu. — Češkoslovanska stranka je kupila tudi svoj drugi hotel — v Ostravi. Kupljen je bil hotel Guittuera in sosedni objekti na kolodvorski

cesti v Ostravi. Prvi hotel se nahaja v Pragi. — »Vorwärts« prinaša oklic finskih socialistov z ozirom na kraljevsko komedijo na Finskem. Ta pravi, da ne morejo priznati Finci kralja, ki bi prišel na tak način na prestol. Apelirati se mora na ljudstvo. Kralj brez soglasja ljudstva ni in ne bo vredno ničesar. Deželni zbor ne zastopa ljudstva, v njem ni z eno izjemo, nobenega socialnega demokrata in ta ne more odločevati o ustavnem vprašanju.

Iz govora državnega kanclerja.

Berlin, 5. oktobra.

V današnji seji državnega zbora je imel novi državni kancler, badenski princ, naslednji govor:

Ne da bi kaj pred javnostjo prikrival, hočem razložiti v državni zbornici načela, ki bodo za moje odgovorno uradovanje merodajna in po katerih hočem voditi svojo vlado. Ta načela sem sprejel sporazumno z zveznimi vladami in voditelji večinskih strank. Ne vsebujejo le molega lastnega prepričanja, ampak tudi prepričnje velikega dela nemškega ljudskega zastopstva, torej nemškega naroda. Ramena posameznikov so prešibka, da bi mogla nositi strašno odgovornost, ki jo ima v sedanjem času vlada. Le, ako sodeluje pri tvorbi svoje usode v kar največjem obsegu tudi narod, more prevzeti vodilni državnik svoj delež pri vladanju v službi naroda in domovine. Za tak način vladanja sem se odločil še posebno zato, ker so prišli v novo vlado tudi merodajni zaupniki čelavstva. V tem vidim poročstvo, da je vlada nositeljica zaupanja širokih slojev naroda, in kar danes tukaj izjavljam, je govoreno v imenu nemškega naroda.

Program večinskih strank, na katere se opiram, vsebuje najprej točko, po kateri priznavajo večinske stranke odgovor bivše državne vlade na papeževo noto z dne 1. avgusta 1917 in ki vsebuje dalje nepogojno priznavanje sklepa državne zbornice z dne 19. julija istega leta. Program izreka pripravljenost, **pridružiti se splošni zvezi narodov** na podlagi enakopravnosti vseh, močnih in šibkih. Belgijo je treba popolnoma obnoviti in da naj se ji tudi odškodnina. Doslej sklenjene mirovne pogodbe ne smejo biti nikaka ovira za splošen mirovni sklep. V baltskih deželah, v Litovski in Poljski naj se izvolijo na široki podlagi ljudskega zastopstva.

Glede notranje politike sem zavzel jasno in trdno stališče. Na moj predlog so bile poklicane večinske stranke za moje neposredne svetovalke. Največ važnosti sem polagal temu, da stoje člani nove vlade na stališču pravičnega mira, neodvisno od vojnega položaja. Gospodje, prepričan sem, da **ustroj današnje vlade ni začasen, in da so tudi v miru ne bo mogla več sestaviti vlada, ki se ne bo opirala na državni zbor in ki ne bo jemala iz tega vodilno moč.** Vprašanje volilne pravice na Pruskem je obenem tudi nemško vprašanje in ne dvomim, da bodo sledile tudi druge zvezne države, ki še zaostajajo v razvoju svojih ustavnih razmer, odločno pruskemu zgledu.

Nemška vlada bo delala pri mirovni pogodbi pogajanjih na to, da se sprejmejo **v pogodbe predpisi o delavskem varstvu in delavskem zavarovanju**, ki bodo obvezni za pogodbo sklepajoče države v tem zmislu, da uvedejo v svojih deželah v najkrajšem času minimum istovrstnih ali vsaj istovrednih uredbe v varstvo življenja in zdravja kakor tudi preskrbo delavstva v slučaju bolezni, nezgod in invalidnosti. Pri posvetovanjih v tem vprašanju računam na strokovnjaške svete delavskih zvez kakor tudi podjetnikov.

Že več kot štiri leta divja krvavi ples, ki nas je zapletel proti svetu številnih sovražnikov in strašne so žrtve, duševne in telesne, ki jih je doprinesel in pretrpel nemški narod v obrambo nemške svobode. Vendar smo pripravljeni doprinesati za svojo čast in svobodo še nadaljne težke žrtve. Na zapadu divja že cele mesece strašna, morilna bitka. Toda zahvala gre le neprimernemu junaštvu naše armade, da je ostala fronta nezlomljiva.

Sporazumno z vsemi poklicanimi činitelji v državi in s pritrditvijo naših zaveznikov **sem naslovil v noči na 5. oktobra na predsednika Zedinjenih držav s posredovanjem Švice noto, v kateri ga prosim, naj povzame iniciativo za dosego miru** in naj v to svrhu stopi v zvezo z vsemi vojujočimi državami. V svojih resolucijah je podal predsednik Zedinjenih držav program za splošni mir, in ta program tudi mi lahko vzamemo kot podlago za pogajanja.

Vse, kar hočem, je pravičen trajen mir za celokupno človeštvo. Verujemo, da bo tak mir tudi za blagor naše lastne domovine najtrdnejši steber. Med narodnimi in mednarodnimi obveznostmi ne vidim z ozirom na mir nobenih razlik. Upam, da bo razumel predsednik Zedinjenih držav našo ponudbo tako, kot jo razumemo sami, in če se zgodi to, potem se odpro za nas kakor tudi naše nasprotnike duri skorajšnjega častnega miru.

Zadnje vesti.

Mirovna ponudba centralnih držav.

Dunaj, 5. oktobra. Avstro-Ogrska, Nemčija in Turčija so sklenile v svrhu, da se sklene splošno premirje, in da se uvedejo mirovna pogajanja, stopiti potom vlad, katerim je pover-

jeno interesno zastopstvo v Zedinjenih državah severoameriških do predsednika Zedinjenih držav. V izvedbi tega sklepa je dobil avstroogrski poslanik v Stockholmu včeraj od vnanjega ministra brzajavno naročilo, da naj zaprosi švedsko vlado, da odpošlje dne 4. oktobra to-le brzajavko gosp. predsedniku Wilsonu: »Avstroogrška vlada, ki je vodila vojno vedno le kot obrambno vojno ter pokazala opetovano svojo pripravljenost, končati krvoprelitje ter priti do pravičnega in častnega miru, se obrača do predsednika Zedinjenih držav ameriških s predlogom, da naj z njo in njenimi zavezniki sklene takojšnje premirje na kopnem, na morju in v zraku ter neposredno nato prične s pogajanjmi o sklepu miru, za kateri naj bi tvorilo podlago 14 točk poslanice g. predsednika Wilsona na kongresu dne 8. januarja 1918 ter štiri točke iz govora g. predsednika Wilsona z dne 12. februarja 1915, pri čemer naj bi se oziralo tudi na izvajanja gosp. predsednika z dne 26. septembra 1918.«

Dunaj, 5. oktobra. Napovedani mirovni korak centralnih držav je bil danes izvršen. Centralni državi sta storili ta korak v medsebojnem sporazumu in se jima je pridružila tudi Turčija. Avstro-ogrška je potom španske vlade, Nemčija preko Nizozemske storila demaršo pri Wilsonu ter izrekla pripravljenost, sprejeti njegovih 14 točk ter se pogajati na tej podlagi in na podlagi poznejših teh njegovih točk. Obenem so centralne države predlagale premirje.

Veliko češko narodno zborovanje.

Praga, 6. oktobra. Za prihodnji terek je sklicano v Prago velevažno zborovanje češkega Narodnega sveta. Zborovanja se udeležijo vsi češki državni in deželni poslanci s Češke, Moravske, Slezije in iz Slovaške, nadalje češki člani gosposke zbornice, vsi okrajni zastopi, učenjaki, literati in časnikarji. Pričakuje se, da se bo razprava vršila v zmislu zadnjih govorov čeških poslancev v parlamentu. Z ozirom na to zborovanje je načelnik Českega svaza, poslanec Stanek, interveniral pri zborničnem predsedniku dr. Grossu, da se za terek sklicana seja poslanske zbornice odgodi. Dr. Gross tej želji ni mogel ustreči, ker je seja že sklicana, pač pa bo seja zgolj formalna. Praškega zborovanje se udeležijo tudi jugoslovanski in poljski poslanci.

Cesar Viljem armadi in mornarici.

Berlin, 6. oktobra. Cesar Viljem je izdal oklic svoji armadi in mornarici. Zahvaljujoč se obema za izredno hrabrost v boju za domovino, pravi cesar nadalje: Sredi težkega boja se je zrušila macedonska fronta. Vaša fronta je neupogljiva in bo taka tudi ostala. V sporzumu s svojimi zavezniki sem sovražniku še enkrat ponudil mir. A sklenili bomo le časten mir; to smo dolžni junakom, ki so dali svoje življenje za domovino, to smo dolžni tudi našim otrokom. Je-li bomo odložili orožje, še ne vemo. Dotlej pa ne smemo omagati. Trenotek je resen. A v zaupanju na našo moč smo močni dovolj, da branimo našo ljubljeno domovino.

General Franchet hoče prodreti do Budimpešte.

Zeneva, 6. oktobra. Poveljnik ententne balkanske armade, general Franchet, se je v razgovoru z dopisnikom »Secola« o svojih načrtih izjavil tako-le: Proti Bulgariji končane operacije bomo z isto silo nadaljevali proti Avstroogrski ter upamo na enak uspeh. Prodirali bomo v smeri na Budimpešto. Moje rezerve so še intaktne. Armada hrepeni po tem, da bi postala deležna slave srbske armade.

Dogodki v Bulgariji.

Sofija, 5. oktobra. Včerajšnja seja sobranja, na kateri so govorili zastopniki vseh strank, je trajala do poznega večera. Ministrski predsednik Malinov je podal zahtevana pojasnila. Končno je bil soglasno sprejet naslednji dnevni red: Ker je ministrski predsednik obrazložil vzroke, vsled katerih se je sklenilo premirje z ententnimi državami, odobrava sobranje postopanje vlade in prehaja na dnevni red. Sobranje se je na to odgodilo do 15. oktobra.

Sofija, 6. oktobra. Predno je kralj Ferdinand podpisal listino za odpoved, je sprejel voditelje strank, ki so vsi odobraval njegov sklep, da se odpove prestolu. Kralj Ferdinand je včeraj zapustil Bulgarijo. Novi kralj Boris III. je podpisal svoj prvi ukaz, ki odreja demobilizacijo bulgarske armade.

Novi možje v Nemčiji.

Berlin, 5. oktobra. Wolffov urad poroča: Državni poslanci Gröber, Scheidemann in Erzberger so imenovani za državne tajnike

brez portfelja. Poslanec Bauer je imenovan za državnega tajnika v novo ustanovljenem državnem delovnem uradu. Državno tajništvo vnanjih zadev in tajništvo državnih kolonij je poverjeno dr. Solfu.

Rusija odpovedala brest-litovsko pogodbo.

Berlin, 6. oktobra. Ruska sovjetska vlada je poslala Nemčiji noto, v kateri izjavlja, da brest-litovska mirovna pogodba več ne obstoja. Nemčija se ne pomišlja, da se vzhodno vprašanje uredi na splošni mirovni konferenci. Ruski vladi pa se priporoča, da se naj dotlej drži gospodarskih dogovorov brest-litovske pogodbe.

Upanje na skorajšen splošen mir.

Rotterdam, 6. oktobra. Londonski »Daily Telegraph« poroča iz Newyorka, da so v nadi na skorajšen splošen mir mirovni papirji na tamošnji borzi izredno poskočili, vojni papirji pa rapidno padli. Množe se stave, da bo mir sklenjen še pred božičem. »Newyork World« pa svari, naj se prebivalstvo nikar ne udaja upanju na skorajšen konec vojne.

Grey zopet na političnem torišču.

London, 6. oktobra. Bivši ministrski predsednik lord Grey bo dne 10. oktobra govoril na velikem shodu v Londonu o Wilsonovi politiki z ozirom na zvezo narodov. To je prvič, da Grey po svojem odstopu leta 1916. zopet nastopi v javnosti.

Italijanski vojni cilji.

Lugano, 6. oktobra. »Tribuna« piše: Stojimo pred koncem vojne. Za Italijo je samobesbi umevno, da mora obdržati svojo najvažnejšo kolonijo Tripolitansko. Naši vojni cilji so v principu isti kakor leta 1917.; v praksi pa niso več isti.

Boji na azijskem bojišču.

London, 6. oktobra. S palestinske fronte se uradno poroča: Severno Damaska je naša kavalerija vjela 15.000 Turkov in Nemcev. Od početka operacij dne 18. septembra smo vjeli 71.000 ter vplenili 350 topov. Med ujetniki se nahajajo poveljniki 16., 19., 21. in 53. divizije, 206 nemških in avstroogrskih častnikov ter 3000 nemških in avstrijskih vojakov.

Atentat na nemško policijo v Varšavi.

Varšava, 5. oktobra. Neznani storilci so na javni cesti ustrelili vodjo nemške policije komisarja Schultzeja. Tudi na druge policijske funkcionarje so streljali.

Strašna eksplozija v Morganu.

Newyork, 6. oktobra. Danes zjutraj se je v skladišču granat pri Morganu pripetila strašna eksplozija. V okolici več milj daleč se je stresla zemlja. Požar je bil tako grozen, da se požarna bramba ni mogla približati mestu. 60.000 prebivalcev je ubežalo iz mesta. Vse ceste so polne beguncev. Detonacija granat se je slišala do Newyorka. Število ponesrečenih ni znano.

Umetnost in književnost.

Narodno gledališče v Ljubljani. V soboto zvečer so v tretje igrali »Divjega lovca«. Kar smo povedali o prvih dveh predstavah, velja tudi za to tretjo predstavo. Igralci so se potrudili, da so vlogam primerno prav do bro igrali. Sinoči je bila na odru, tudi že v tretje, »Morala gospe Dulske«. Tudi o tej smo že pisali. To je satira, igra, ki bo ponovno napolnila gledališče in vzbujala splošno pozornost pri našem občinstvu. Igra je, kakor nalašč zanj. Danes zvečer se predstavlja »Laterna«, delo slavnega češkega pisatelja Jiraseka.

Akademija. V torek, dne 8. t. m. zvečer se za C abonement ponovi »Akademija« s popolnoma novim sporedom. Prvikrat poje pri naši operi anganževana pevka gđ. Režika Thalerjeva in sicer domačega skladatelja Oskarja Deva »Ptčko« in »Kangljico« ter arijo iz opere »Manon«. Prvikrat nastopi članica orkestra gđ. A. Doubravska, absolventinja praškega konservatorija. Prednašala bo na harfi Trnečekove: Variacije na »Veseli tema«. G. operni pevec Josip Drvota, ki ga dosedaj tudi še nismo čuli, poje znano »Serenado« Antona Lajovica in Malatovo skladbo: »Čo ne reči ti zrak mój...« G. Debevec poje: Arijo iz Verdijeve opere »Traviata«. 1. Traviata. 2. Lajovic: Mesec v izbi. 3. Schumann: Hidalgo. Gđ. Pirkova-Igorova poje: Skerjane M. »Pesem«. Čajkovskij: »To bilo je v prvi pomladi« in Vitešlav Novak: »Slovaška pesem«. Gounodovo »Ave Marija« bosta prednašala gđ. Doubravska na harfi in g. Franzot na gosli. Pela bo gđ. Thalerjeva. Domačin g. Levor poje Vincí »Skozi okno moje...« in Zajc »Sala maggiore (venecijanska pesem)« gđ. Cirila Medvedova: Novak V. »Gorska balada« in Karl Löve »Zvonarjeva hči« in g. Zathay: Rubinstein »Iskri se rosa« in Musorgskij »Balada Medfista o bolhi«. Vodstvo Narodnega gledališča, ki želi s

prirejanjem takih akademij poglobiti v občinstvu umevanje glasbene umetnosti in predvsem domačih skladb ter s tem tudi našim umetnikom dati priliko širšega udejstvovanja, se zaveda, da je tudi s to drugo akademijo ostalo v pravi smeri. Nadeja se, da bo občinstvo gotovo znalo ceniti njegov cilj. — Akademija se prične točno ob pol 8. zvečer. — V sredo zvečer za abonement A »Morala gospe Dulske«.

Aprovizacija.

Krompir za II. okraj. Stranke II. okraja prejmejo krompir v torek, dne 8. t. m. in v sredo, dne 9. t. m. pri Mühleisu na Dunajski cesti. Določen je ta-le red: v torek, dne 8. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 1 do 130, od 9. do 10. št. 131 do 260, od 10. do 11. št. 261 do 390, popoldne od pol 2. do pol 3. št. 391 do 520, od pol 3. do pol 4. št. 521 do 650, od pol 4. do pol 5. št. 651 do 780, od pol 5. do pol 6. št. 781 do 910. V sredo, dne 9. t. m. dopoldne od 8. do 9. št. 911 do 1040, od 9. do 10. št. 1041 do 1170, od 10. do 11. št. 1171 do 1300, popoldne od pol 2. do pol 3. št. 1301 do 1430, od pol 3. do pol 4. št. 1431 do 1560, od pol 4. do pol 5. št. 1561 do 1690, od pol 5. do pol 6. št. 1691 do konca. Stranka dobi za vsako osebo 5 kg krompirja. Kilogram stane 34 vinarjev.

Zeljnate glave za V. okraj. Stranke V. okraja prejmejo zeljnate glave na zelena nakazila za krompir, v torek, dne 8. t. m. v deški soli na Ledini. Določen je ta-le red: dopoldne od 8. do 9. št. 1 do 160, od 9. do 10. št. 161 do 320, od 10. do 11. št. 321 do 480, popoldne od pol 2. do pol 3. št. 481 do 640, od pol 3. do pol 4. št. 641 do 800, od pol 4. do pol 5. št. 801 do 960, od pol 5. do pol 6. št. 961 do konca. Stranke dobe lahko do 500 kg zeljnatih glav. Kilogram stane 56 vinarjev. Stranke, ki žele več kot 500 kg zeljnatih glav, naj se prijavijo v uradu mestne aprovizacije na Poljanski cesti št. 13, I. nadst., da se mu dostavi na to zelje na dom.

Trgovci se vabijo naj se zglase v torek dne 8. t. m. ob devetih dopoldne v mestni posvetovalnici na magistratu, kjer dobe nakazila za moko.

Razno.

* Na potu v Damask. Angleži so prišli na svojem zavojevalnem pohodu proti Turčiji v Palestini že v okolico Tiberijskega jezera. Tam doli ob Genezareškem jezeru so živeli ob Kristusovem času samotarski tihi ribiči, ki so hodili pozneje po svetu in zgovorno oznanjali nove nauke. Od večerne strani jezera pelje pot gor v Nazaret, v rodno mesto odrešenikovo. Sedaj se bje tam osma križarska vojna proti Turkom in zopet bo enkrat zavojevana sveta dežela, kakor za časa Barbarosse in Riharda Levosrčnega. Angleži so pravkar zavzeli Damask. V času apostolov je šel Savel v Damask, »bruhal je smrt in grozo proti apostolom gospodovim«, toda tu ga je osvetlil naenkrat žarek z neba in padel je na zemljo. Od te ure dalje je bil Savel Pavel in kristjani so imeli mir pred njim. Tako nam pripovedujejo v zgodovini apostolov. Sedaj pa divja vojna od Genezareškega jezera severno Kafarnavma v smeri proti Damasku. Človeštvo ne bi imelo prav nič proti temu, ako bi se zgodil tudi sedaj tak čudež in bi se spremenil vsak vojni Savel v mirovnega Pavla. Celó človeštvo naj se spremeni v Pavla, da bi imeli vsi narodi mir pred zlobnimi Savli.

* Kaj se lahko zasluži pri bonbončkah. Trгоvec Emil Gross je bil obsojen od slezijske davčne oblasti na denarno kazen 378.664 kron, ker je naznanil svoje dohodke pri bonbončkih na le 80.000 kron in je hotel torej ogoljufati državo pri osebni — in vojni dohodnini. Gross se je pritožil na upravno sodišče, češ, da je imel na Ogrskem velike izgube, ko ni mogel dobiti mnogoštevilnih zahtev iz predvojskih časov nazaj. Davčna oblast je bila pa tega mnenja, da so Grossovi dohodki, tudi če bi se ozirali na one izgube, še vedno veliko večji kot naznanjenih 80.000 kron in upravno sodišče je pritožbo zavrnilo.

* »Očenáš kapitalistov. Francoski socialist Pavel Lafargue je napisal za agitacijo med delavstvom »Očenáš kapitalistov«, ki se glasi: »Oče naš, kapital, ki si na zemlji, vsegamogočni bog, ki menjavaš rekam tek in predirjaš skale, ki deliš posamezne svetovne dele in vežeš narode s skupnimi verigami, tvoritelj blaga in življenja, ki ukazuješ delavcem in kapitalistom, naj se zgodi tvoja volja in tvoje kraljestvo naj pride na zemljo! Daj nam danes mnogo kupovalcev, ki naj pokupijo naše dobro in slabo blago! Daj nam lačnih delavcev, ki bodo delali najslabša dela za najnižje mezde, ne da bi kaj zinili! Daj nam neumnežev, ki se bodo vsedli na limanice naše reklame! Daj, da bi nam poplačali svoje dolgove vsi naši dolžniki! Ne pripelji nas v ječe, ampak osvobodí nas od hudega bankerota in daj nam večne rente! Amen.

Izdajatelj in odgovorni urednik

Josip Petejan.

Tisk »Učiteljske tiskarne« v Ljubljani.